

Aan MRA Bestuur
Van Arjen Overbeek & Joran van Kemenade
Contact a.overbeek@metropoolregioamsterdam.nl, 06-22766725
joran.van.kemenade@noord-holland.nl, 06-52841169
Onderwerp Inventarisatie en globale analyse college- en raadsakkoorden
Datum 25 september 2022

1. Inleiding

Op 16 maart 2022 zijn in bijna alle gemeenten van de Metropoolregio Amsterdam gemeenteraadsverkiezingen geweest *). Deze memo informeert u over de college- en programmavorming, de meest relevante thema's in de coalitieakkoorden en hoe de MRA in het algemeen - en de bestuurlijke opdrachten uit de MRA Agenda in het bijzonder - terugkomen in de akkoorden van de 30 MRA-gemeenten. Deze globale analyse **) dient om de samenhang te laten zien en een mogelijk gesprek te faciliteren binnen de MRA-gremia en de deelregio's.

2. Algemeen beeld: verkiezingen, college- en programmavorming

- **Het gemiddelde opkomstpercentage in de MRA was 52,8 %**

Dat is hoger dan het landelijk gemiddelde van 50,99%¹. De hoogste opkomst was in Bloemendaal (66,8 %) en de laagste opkomst in Almere (39,8 %). (Purmerend/Beemster had herindelingsverkiezingen in november 2021: 32,4 %).

- **In 18 van de 30 gemeenten is de grootste coalitiepartij van het vorige college wederom de grootste geworden**

In vergelijking met 2018 verruilde CDA (van 4 naar 0), GroenLinks (van 3 naar 1) en VVD (van 11 naar 8) het vaakst hun rol van grootste partij in het college, ten faveure van lokale partijen.

- **De opkomst van lokale partijen zet door, ook bestuurlijk**

In 18 MRA-gemeenten is een lokale partij de grootste collegedeelnemende partij. In de colleges van MRA-gemeenten zitten nu in totaal 31 lokale partijen (ten opzichte

¹ <https://www.verkiezingsuitslagen.nl/verkiezingen/detail/GR20220316>

van 18 in 2018). In slechts 4 gemeenten neemt geen lokale partij deel aan het nieuwe college (ten opzichte van 13 gemeenten in 2018). De partijen die het meest deelnemen aan colleges zijn: lokale partijen (31), VVD (20), D66 (16), CDA (13), PvdA (12) en Groenlinks (11).

- **Colleges bestaan gemiddeld uit meer partijen**

De uitkomst van de collegevorming geeft aan dat er meer partijen nodig zijn voor het vormen van een college dan in 2018. Het gemiddeld aantal partijen per college is nu 3,9, een toename van 7 % ten opzichte van 2018. Het Almeerse college telt momenteel 7 partijen.

- **Lange periode van collegevorming**

De veelheid aan partijen die nodig is om tot een coalitie te komen, kan er mogelijk aan hebben bijgedragen dat de collegevorming lang heeft geduurd. Het gemiddeld aantal dagen tot installatie van colleges in de MRA was 97 dagen (in heel Nederland was dit in 2018 gemiddeld 64 dagen en in 2014 49 dagen²). Oostzaan was de eerste (23 mei) en Beverwijk de laatste (24 augustus).

- **Niet overal een regulier coalitieakkoord**

Een aantal gemeenten koos ervoor om op een nieuwe wijze tot een programma te komen. In 14 gemeenten is een regulier coalitieakkoord afgesloten. Zes gemeenten hebben nu een coalitieakkoord op hoofdlijnen, waarbij meer ruimte wordt gelaten aan de raad om zaken uit te werken. In zeven gemeenten is een coalitieakkoord-plus afgesloten, waarbij de inbreng van niet-collegevormende partijen is betrokken. In drie gemeenten is een raadsakkoord gesloten, waarbij (vrijwel) alle partijen in de raad de uitgangspunten van het akkoord ondertekenen. Hierin staat vaak waar de raad het over eens is en waar de raad het gesprek over wil voeren in de komende periode.

3. *Inhoud akkoorden: belangrijkste thema's*

De bestuursadviseurs van alle MRA-deelnemers is gevraagd om de drie belangrijkste thema's in het akkoord van de gemeente waar zij werken te identificeren. Hieronder is te zien in hoeveel akkoorden onderstaande thema's als één van de drie belangrijkste thema's zijn geïdentificeerd. Woningbouw staat met stip op 1, gevolgd door duurzaamheid en leefkwaliteit.

²https://www.coelo.nl/images/rapporten/De_duur_van_formaties_en_de_lengte_van_college-akkoorden_definitief.pdf

Belangrijkste thema's	Aantal akkoorden (#)
Woningbouw	22
Duurzaamheid	17
Leefkwaliteit	9
Participatie	6
Kansengelijkheid	6
Bestuurscultuur / samenwerking	5
Uitvoeringskracht	4

4. Inhoud akkoorden: MRA en regionale samenwerking

- **In veel akkoorden ligt de nadruk op 'samen' en 'verbinding'**

Op de eerste plaats heeft dit betrekking op de manier van werken binnen de gemeente, zoals het samenspel tussen college en raad. Op de tweede plaats gaat het over de houding en communicatie van het gemeentebestuur naar burgers en het maatschappelijk middenveld: men wil bouwen aan de samenleving en de 'kloof' tussen burgers en bestuur dicht. Om dit te bewerkstelligen, is er veel aandacht voor participatie en dienstverlening (en in een paar gevallen voor democratische experimenten, zoals een burgerforum). Op de derde plaats heeft dit in een aantal akkoorden betrekking op de samenwerking met buurgemeenten. In sommige akkoorden wordt aangegeven dat de eigen gemeente de grote transitieopgaven (en in sommige gevallen ook de reguliere dienstverlening) alleen door goed samen te werken het hoofd kan bieden; beperkingen door de financiële situatie, de informatiepositie en de personeelscapaciteit van de gemeente worden vaak expliciet genoemd.

- **Regionale samenwerking wordt gezien als noodzakelijk**

In 24 akkoorden wordt de MRA expliciet genoemd. Regionale samenwerking wordt gezien als noodzakelijk voor de uitvoering van de eigen gemeentelijke taken, maar soms als een noodzakelijk kwaad om zelfstandigheid te behouden. In veel akkoorden wordt de democratische legitimiteit van de samenwerking genoemd als randvoorwaardelijk. In verschillende akkoorden wordt gesproken over de mate en wijze van betrokkenheid van de raad. Zo staat in het akkoord van Hilversum dat deze gemeente nut en noodzaak van een regionale raadscommissie en -griffie in de regio G & V wil onderzoeken. Daarbij kan wel worden opgemerkt dat de regio G&V al langere tijd tamelijk intensief samenwerkt en bijvoorbeeld een eigen ambtelijk bureau heeft.

In veel akkoorden wordt daarnaast gesproken over het verstevigen van de eigen positie binnen de (deel)regio en over het verstevigen van de samenwerking binnen

de deelregio. In een aantal akkoorden wordt de nadruk bij regionale samenwerking gelegd op efficiëntie en subsidiariteit.

5. *Inhoud akkoorden: bestuurlijke opdrachten MRA*

Vaak ligt de prioriteit van de inzet van gemeenten in de regio op duurzaamheid, mobiliteit en in mindere mate wonen, overeenkomstig de inhoudelijke bestuurlijke opdrachten van de MRA. Qua lobby wordt door een aantal gemeenten regionaal ook ingezet op het onderwerp leefkwaliteit.

- **Wonen**

Wonen is, net als nationaal, ook in de MRA zonder meer het belangrijkste thema. Wonen komt in vrijwel alle akkoorden in concrete termen terug (locaties, aantallen te bouwen huizen, verdeling sociaal-midden-duur). Er is veel aandacht voor doorstroom en betaalbare en passende woningen (voor jongeren, starters en ouderen). Veel gemeenten willen een actief grondbeleid voeren en kijken of er mogelijkheden zijn voor maatregelen op de korte termijn, zoals flexwonen, inbreidingslocaties, transformatie van bedrijfspanden en splitsing. Ook gaan veel gemeenten een zelfbewoningsplicht, antispeculatiebeding, opkoopbescherming en/of voorrang voor de eigen inwoners of speciale doelgroepen (leraren, zorgpersoneel) bij toewijzing doorvoeren. Wonen wordt, naast mobiliteit, in de meeste akkoorden verbonden aan de onderwerpen leefkwaliteit/duurzaamheid (groen, recreatie, klimaatadaptatie en voorzieningen) en economie (winkel aanbod en arbeidsmarkt). In een aantal akkoorden wordt aangegeven dat de gemeente invulling geeft aan de gezamenlijke regionale woonopgave. Concrete inzet van gemeenten op het (boven)regionale niveau ontbreekt echter. Wel wordt meermaals genoemd dat gemeenten in gesprek zullen treden met de provincie over Bijzonder Provinciaal Landschap of de groenkwaliteit van hun gemeente juist willen koesteren (klimaatadaptatie / leefkwaliteit).

- **Klimaat en duurzaamheid**

Klimaat/duurzaamheid krijgt veel aandacht in de akkoorden van MRA-deelnemers. Het onderwerp komt terug in verschillende paragrafen, zoals economie (circulaire economie), wonen (circulaire bouw), mobiliteit (duurzame mobiliteit) of het sociale domein (energiewaarde). Op het onderwerp energietransitie wordt men echter veel minder concreet. Vaak wordt aangegeven dat de RES wordt uitgevoerd en worden reeds bestaande initiatieven en maatregelen herhaald, zoals zonnepanelen op het eigen vastgoed, verduurzaming van de woningvoorraad, Rijkssubsidies en duurzaamheidsleningen. Veel nadruk ligt op het particulier initiatief en veel gemeenten willen hierin faciliterend optreden. Er is in vrijwel alle akkoorden aandacht

voor het stimuleren, ondersteunen en informeren van burgers of bedrijven bij de verduurzamingsopgave. Het valt op dat windmolens nergens populair zijn; in zeven akkoorden worden windmolens op voorhand uitgesloten. In veel akkoorden (van met name de kleinere gemeenten) valt te lezen dat een voortrekkersrol niet gepast is.

- **Mobiliteit**

Het onderwerp mobiliteit is weliswaar niet één van de belangrijkste thema's in de akkoorden, het komt wel nadrukkelijk terug. In het algemeen wordt veel ingezet op laadinfrastructuur, smart- en deelmobiliteit, stimuleren van het gebruik van de fiets en het OV en verkeersveiligheid. Waar het de inzet in de regio betreft, staan in veel akkoorden concrete wensen en ambities (regionaal fietsnetwerk, doortrekken Noord-Zuidlijn, een afslag van een snelweg, een treinstation, nachtbereikbaarheid). Hierbij moet wel opgemerkt worden dat sommige wensen niet nieuw of onbekend zijn; het werpt de vraag op waarom deze ambities in de komende collegeperiode wel verwezenlijkt zouden kunnen worden.

6. *Aandachtspunten naar aanleiding van MRA Strategiemiddag*

- **De financiële vooruitzichten**

De economische vooruitzichten zijn onzeker en gemeenten hebben al jarenlang last van financiële krapte, onder meer vanwege de decentralisaties zonder toereikende middelen. Sommige gemeenten geven in hun coalitieakkoorden expliciet aan dat ze in zwaar weer terecht zijn gekomen, dat de basis eerst op orde moet worden gebracht en dat daarvoor maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld het verhogen van OZB en andere lokale lasten). Maar in veel coalitieakkoorden wordt ook een opvallend optimistische toon aangeslagen: de komende jaren redt men het (uitgangspunt is geen lastenverzwaring), de begroting blijft op orde en er is nog geld voor nieuwe plannen.

Sinds de verkiezingen is de economische situatie er niet bepaald beter op geworden en is bovendien duidelijk geworden dat de gemeente forse opgaven hebben op het gebied van energiearmoede, noodopvang en opvang statushouders. Het is de vraag wat een mogelijke herprioritering zal betekenen voor de ambities in de akkoorden.

- **Van strategisch naar oplossings- en doelgericht werken**

Uitvoeringskracht van gemeenten is een rode draad in de akkoorden. Een aantal gemeenten geeft aan niet op ambities te kunnen inzetten omdat het, naast financiële middelen, ontbreekt aan ambtelijke capaciteit en expertise, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid. Het is voor veel gemeenten ingewikkeld om

strategische visies te kunnen operationaliseren en een zoektocht om de regionaal gedeelde opgaven tot uitvoering te kunnen brengen.

*) De gemeentelijke herindelingsverkiezingen van Purmerend werden gehouden op 24 november 2021. Het akkoord van Purmerend is meegenomen in deze memo.

***) Deze memo is gebaseerd op de analyses van bestuursadviseurs van de akkoorden van hun gemeenten en een bronbestand met relevante passages op MRA-onderwerpen in de akkoorden. Aan de hand van deze bronbestanden heeft een bespreking met de bestuursadviseurs en strategen van de gemeenten, provincies en de Vervoerregio Amsterdam tijdens de MRA strategiemiddag op 15 september 2022 plaatsgevonden.